

Струк Н.С.доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і аудиту*Львівський національний університет імені Івана Франка***Struk Nataliya**Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of Accounting and Auditing
*Ivan Franko National University of Lviv***ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВІ ВАЖЕЛІ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ****ACCOUNTING AND TAXATION LEVERS OF FISCAL POLICY
AND THEIR INFLUENCE ON THE CONTINUITY
OF ENTERPRISES' FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES**

Доведено актуальність виокремлення обліково-податкових важелів фіскальної політики та дослідження їхнього впливу на безперервність діяльності підприємств у зовнішньоекономічній сфері. Мета публікації – з'ясувати залежність між обліково-податковими важелями фіскальної політики та безперервністю зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств, сформулювати рекомендації щодо удосконалення складових таких важелів для забезпечення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. Об'єктом дослідження обрано процес впливу обліково-податкових важелів фіскальної політики на безперервність ЗЕД підприємств України у воєнний період. Автором використані методи теоретичного узагальнення, систематизації, аргументації, порівняння, аналізу. Результати дослідження дали змогу довести, що ЗЕД підприємств значною мірою залежить від впливу обліково-податкових важелів фіскальної політики. В умовах нестабільного податкового середовища та воєнного стану такі важелі можуть як сприяти безперервності діяльності, так і створювати додаткові перепони. Наукова значущість дослідження полягає у систематизації наукових підходів українських та іноземних вчених, а також нормативно-правових положень щодо розкриття ідеї впливу облікових і податкових важелів фіскальної політики на застосування принципу безперервності діяльності підприємств у зовнішньоекономічній сфері. Практична цінність дослідження полягає у характеристиці прикладних елементів застосування базового принципу безперервності до формування фінансової звітності підприємств, зважаючи на специфіку обліку й оподаткування ЗЕД в екстремальних умовах війни. Сформульовано висновки про те, що для забезпечення безперервності ЗЕД українських підприємств варто спростити та привести у відповідність до міжнародної практики облікові та податкові процедури, стабілізувати законодавство у сфері оподаткування, розширити доступ до податкових пільг і активно впроваджувати цифрові технології. Виокремлені обліково-податкові важелі фіскальної політики дають змогу зосередитися керівникам підприємств на стратегічному бюджетуванні діяльності, незалежно від фінансового стану підприємств.

Ключові слова: безперервність діяльності, зовнішньоекономічна діяльність підприємств, облік, обліково-податкові важелі, оподаткування, фіскальна політика.

The article proves the relevance of allocating accounting and tax levers of fiscal policy and studying their impact on the continuity of enterprises' foreign economic activity. The purpose of the publication is to clarify the relationship between the accounting and tax levers of fiscal policy and the continuity of foreign economic activity of enterprises, to formulate recommendations for improving fiscal instruments to ensure the competitiveness of enterprises in international markets. The object of the study is the process of influence of accounting and tax levers of fiscal policy on the continuity of foreign economic activity of Ukrainian enterprises in the wartime period. The author used the methods of theoretical generalisation, systematisation, argumentation, comparison, and analysis. The results of the study allowed to prove that foreign economic activity of enterprises largely depends on the impact of accounting and tax levers of fiscal policy. In an unstable tax environment and under martial law, such levers can both contribute to the continuity of operations and create additional obstacles. Martial law has increased challenges for businesses, including logistical difficulties, currency controls, limited financial resources and increased tax risks, which negatively affects the financial stability and competitiveness of Ukrainian enterprises. The scientific significance of the study lies in the systematisation of scientific approaches of Ukrainian and foreign scholars, as well as

regulatory provisions to reveal the idea of the impact of accounting and tax levers of fiscal policy on the application of the going concern principle in the foreign economic activity of enterprises. The practical value of the study lies in the characterisation of the applied elements of application of the basic principle of continuity to the formation of financial statements of enterprises, taking into account the specifics of accounting and taxation of foreign economic activity in extreme war conditions. The author concludes that in order to ensure the continuity of foreign economic activity of Ukrainian enterprises, it is necessary to simplify and bring accounting and tax procedures in line with international practice, stabilise tax legislation, expand access to tax benefits and actively introduce digital technologies. Separate accounting and tax levers of fiscal policy allow business managers to focus on strategic budgeting, regardless of the financial condition of their companies.

Keywords: accounting, accounting and tax levers, fiscal policy, foreign economic activity of enterprises, going concern, taxation.

Постановка проблеми. На розвиток економіки будь-якої країни відчутно впливає глобалізація ринків і значна залежність фінансових результатів підприємств від зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Для українських підприємств, націлених на міжнародні ринки, визначальною ціллю є забезпечити безперервність їхньої ЗЕД в умовах нестабільного податкового середовища та частих змін у фіскальній політиці під час дії воєнного стану. На особливу увагу заслуговує проблематика використання обліково-податкових важелів для формування фінансової стійкості підприємств, ефективного управління зовнішньоекономічними операціями, а також адаптації до умов міжнародної торгівлі.

Правовий режим воєнного стану створив безпрецедентні виклики для функціонування бізнесу, особливо для підприємств у ЗЕД. В таких умовах обліково-податкові важелі фіскальної політики набувають критичного значення, адже вони можуть як підтримати ведення бізнесу, так і створити додаткові перепони для його безперервності. Питання ефективного регулювання ЗЕД в умовах обмежених ресурсів, валютного контролю, змін у податковій системі та складнощів у логістиці є важливими для забезпечення безперервної діяльності підприємств і стабільності національної економіки.

Доречно виокремити проблемні аспекти впливу фіскальної політики на ЗЕД підприємств. Податкові й облікові процедури часто сприяють виникненню додаткових адміністративних перепон для експортерів та імпортерів. Зокрема, це стосується термінів вчасного відшкодування податку на додану вартість (ПДВ), ускладнення процесу трансфертного ціноутворення тощо. Відсутність узгодженості за багатьма питаннями між національною податковою системою і міжнародними стандартами ускладнює участь українських підприємств у операціях на міжнародних ринках.

З-поміж окреслених проблем – ризики безперервності ЗЕД. Адже непередбачуваність змін у податковому законодавстві сприяє зростанню ризиків у ЗЕД підприємств. Податкове навантаження і складність обліку валютних операцій негативно впливають на фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємств.

Також варто зауважити незадовільне функціонування процесу надання податкових пільг. Механізми отримання податкових пільг експортерами часто мають обмежену ефективність через бюрократичні перепони та недостатню прозорість таких процедур (для прикладу, спрощення обліку митного оформлення чи знижені ставки для стратегічних видів економічної діяльності).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковій спільноті доволі часто тлумачать фіскальну політику як інструмент стимулювання або стримування зовнішньоекономічної діяльності.

Якушко І. В. сутність фіскальної політики тлумачить «як цілеспрямовану діяльність органів державної влади у сфері формування і використання фінансових ресурсів для виконання ними власних повноважень» [1]. Канєва Т. і Стаднік О. аргументують, що «фіскальна політика є важливим елементом системи регулювання процесів розвитку економіки та соціальної сфери» [2]. Бондарук Т. стверджує, що «висока невідзначеність в умовах повномасштабних бойових дій призвела до зниження дієвості ринкових інструментів фіскальної політики та унеможливила її здійснення в традиційному форматі» [3]. Вагомим джерелом надходжень до державного бюджету України від початку дії воєнного стану стали грантові кошти від міжнародних партнерів, а також надходження добровільних перерахувань коштів громадян і підприємств.

«Фіскальна політика проявляється через її інструменти» [4]. Шу Ч. і Яструбський М. стверджують, що тлумачення фіскальної політики українськими науковцями має здебільшого теоретичне подання, а праці китайських вчених присвячені переважно її практичному функціонуванню. Вчені акцентують увагу на оперативності «реагування фіскальної політики Китаю на зміни в глобальному економічному просторі» [4], що може бути корисним для реформування фіскальної політики України.

Жовнір Н.М., Галай В.М. концентрують увагу на потребі розвитку скоординованої фіскальної політики, як «регулятора національної економіки в умовах війни» [5] і пропонують модернізувати механізм оподаткування, а також стимулювати фіскальну та розподільчу функції податків.

Хомин П.Я. влучно іронізує над затвердженням і скасуванням абсурдних обліково-податкових норм у історичному ракурсі [6].

Інші автори досліджують процедури обліку й оподаткування експортно-імпортних операцій, відповідно до міжнародних практик, пропонують алгоритм їх здійснення в умовах дії воєнного стану в Україні [7].

Коструба А. стверджує, що «українському уряду бракує стратегічних ініціатив, необхідних для істотного залучення іноземних бізнес-операцій» [8] і пропонує концепцію електронного резидентства.

Іноземні науковці висвітлюють контекстуальні умови, чинники та складові фіскальної політики, зважаючи на історичний розвиток податкової системи та потребу дотримання цілей сталого розвитку [9].

Цікавим є напрям дослідження впливу тіньової економіки на нерівність у доходах [10].

Bussy A. акцентує увагу на спотворенні показників про імпорт і експорт у звітності фірм для зменшення суми оподаткування прибутку [11]. Дедалі більше науковців звертають увагу на доречність глибокого дослідження безперервності діяльності підприємств. «Управління безперервністю бізнесу – це практика стратегічного управління, яка забезпечує розширені процедури, які дозволяють підприємствам ефективно реагувати на будь-яку кризу або пом'якшувати вплив неочікуваної події» [12]. Адаже грамотне дотримання принципу безперервності діяльності в обліку й управлінні дають змогу зберегти стійкий фінансовий стан у бізнесі.

Попри значний обсяг різноаспектних напрацювань, простежується відсутність комплексного підходу до виокремлення обліково-податкових важелів фінансової політики, які впливають на здатність підприємств підтримувати безперервність ЗЕД.

Формулювання завдання дослідження. Нашою метою є з'ясувати залежність між обліково-податковими важелями фінансової політики та безперервністю ЗЕД підприємств, сформулювати рекомендації щодо удосконалення складових таких важелів для забезпечення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фіскальна політика України в умовах воєнного стану зазнала чимало кардинальних змін, що спричинило значні фінансово-економічні втрати. Військові дії зруйнували інфраструктуру, зупинили діяльність багатьох підприємств, виникли значні перепони у логістиці, суттєво активізувалися міграційні процеси, загострилася гуманітарна криза, значно зменшилися податкові надходження до бюджету. У таких умовах фінансова політика набула стратегічного значення, зокрема через потребу забезпечення обороноздатності, соціальної безпеки, стабільності державного бюджету та підтримки макрофінансової рівноваги.

Воєнний стан суттєво ускладнив використання традиційного ринкового інструментарію фінансової політики, що призвело до запровадження урядом нестандартних заходів. Зокрема, відбулося податкове реформування щодо спрощення податкових зобов'язань для суб'єктів бізнесу, дозволивши малим підприємствам сплачувати єдиний податок у величині 2 % від доходу, незважаючи на його обсяг. Водночас, податково-митні пільги, запроваджені для підтримки економіки, негативно вплинули на доходи бюджету через зменшення надходжень від митних операцій.

Значний внесок для фінансової стабільності зробили авансові податкові платежі від підприємств, добровільні пожертви від бізнесу та громадян, грантові надходження коштів від міжнародних партнерів. Це дало змогу частково компенсувати різке падіння податкових надходжень, проте не вдалося уникнути суттєвого зростання бюджетного дефіциту у 2022 році.

На місцевому рівні фінансова політика також зазнала суттєвих змін. Зменшення податкових надходжень вплинуло на доходи місцевих бюджетів, – територіальні громади змушені були зменшувати витрати, аби зберегти фінансову стійкість. Громади з вищим рівнем доходів краще адаптувалися до нових умов,

проте громади в зоні активних бойових дій зазнали найбільших втрат.

Загалом, збереження фінансових стимулів і оптимізація використання ресурсів у 2022–2024 роках є важелями м'якої фінансової політики. За твердженням директора департаменту монетарної політики та економічного аналізу Національного банку України (НБУ) Лепушинського В. «у I кварталі 2024 року, зростання реального ВВП було слабшим, ніж очікувалося. Вплинули стримані бюджетні видатки в умовах невизначеності із надходженням зовнішнього фінансування, й додатково – наслідки блокади західного кордону. Прогноз зростання ВВП дещо погіршено через наслідки масштабних атак росії на енергетичну інфраструктуру України. Очікується, що економіка зросте на 3% у 2024 році та на 4,5-5% у 2025–2026 роках» [13].

Визначальну роль у відновленні економіки відіграє міжнародна допомога, поживлення споживчого попиту, інвестиційної активності, що є основою для стабілізації виробничих і логістичних процесів. Треба й надалі провадити м'яку фінансову політику, сприяти поживленню зовнішньоекономічного попиту, розбудувати експортні шляхи.

У надскладних умовах функціонування українського бізнесу, керівникам підприємств вкрай важливо забезпечити безперервність ЗЕД підприємств. Нагадаємо, що у 2021 році Рада з Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) опублікувала документ, призначений для підтримки послідовного застосування вимог стандартів МСФЗ «Going concern – a focus on disclosure» [14], у якому розглянуто три ймовірні сценарії застосування принципу безперервності, якщо фінансовий стан компанії суттєво погіршиться. Умови застосування сценаріїв:

I. – компанія прибуткова, ліквідність вище норми, впевнено продовжує діяльність (у примітках зазначають, що принцип «going concern» – базовий для підготовки звітності);

II. – сумнівно, що компанія продовжить діяльність у наступному році (проте у компанії є план дій і фінансування);

III. – компанія перебуває на межі припинення діяльності (є збитки, спад попиту, фінансування впродовж року ймовірно припиниться, – принцип «going concern» можна застосувати, проте є ризик невдач у фінансуванні чи пошуку нового ринку збуту).

Під час III-го сценарію застосовують п. 25 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1), тобто «якщо під час оцінювання управлінський персонал знає про суттєві невизначеності, пов'язані з подіями чи умовами, які можуть спричинити значний сумнів щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати діяльність на безперервній основі, суб'єкт господарювання має розкрити інформацію про такі невизначеності» [15].

Рада аудиторської палати України розробила інформаційний лист про облік наслідків військової агресії РФ у фінансовій звітності компаній в Україні, в якому окремим пунктом подається «Оцінка безперервності діяльності як основи бухгалтерського обліку» [16]. Тобто під час складання фінансової звітності керівники компаній повинні оцінити вплив війни на безперервність діяльності та визначити, «чи існує суттєва невизначеність щодо здатності компанії продовжувати

діяльність на безперервній основі» [16]. Для оцінки безперервності діяльності зважають на багато якісних і кількісних чинників: від показників ділової активності, прибутковості тощо, до економічних і геополітичних викликів.

У регулюванні ЗЕД підприємств фіскальна політика має визначальне значення, що впливає на їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Тому доречно виокремити обліково-податкові важелі, які впливають на безперервність такої діяльності (рис. 1). Далі детальніше аргументуємо доречність виокремлення кожного важеля.

Податкова політика щодо експорту та імпорту впливає на безперервність ЗЕД підприємств через митні платежі, збори, а також ПДВ. Рівень митних ставок безпосередньо впливає на вартість імпорту, а також на конкурентоспроможність експортованої продукції, товарів чи послуг. Зменшення митних тарифів сприяє розширенню ЗЕД, тоді як високі ставки можуть створювати доволі значні перепони. Для експорту в Україні діє режим «нульової ставки» ПДВ, що стимулює експортні операції. Проте складнощі з відшкодуванням ПДВ негативно впливають на фінансовий стан підприємств.

Стандарти обліку та прозорість фінансової звітності – ведення обліку за МСБО і дотримання МСФЗ є важливим чинником для успішної ЗЕД. Інвестори та міжнародні партнери надають перевагу діловому партнерству з підприємствами, де застосовують міжнародні правила обліку та зрозумілі процедури формування звітності. Непрозорість у обліку розрахунків із міжнародними партнерами чи у відображенні в обліку податкових зборів і платежів, чи недостатня гармонізація зі законодавством країн-партнерів може стримувати інвестиції й укладення контрактів.

Пільгове оподаткування сприяє стимулюванню експортних операцій та діяльності у спеціальних економічних зонах (СЕЗ). Надання податкових пільг для підприємств, що експортують високотехнологічну продукцію, або продукцію з високою доданою вартістю дає змогу збільшити обсяги ЗЕД. Правовий режим діяльності підприємств у СЕЗ дає змогу зменшити податкове навантаження, формуючи у підприємств конкурентні переваги. Станом на лютий місяць 2022 року в Україні функціонувало 7 спеціальних економічних зон [17], проте дві зараз перебувають під окупацією.

Підтримку малого бізнесу далі варто розвивати через спрощену систему оподаткування й обліку ЗЕД. Це може посприяти зменшенню витрат на адміністрування податків і прозорому відображенню операцій в облікових документах. Особливо актуальною така підтримка є для експортерів аграрного ринку та ІТ-компаній.

Фіскальна дисципліна та стабільність податкової політики є податковим важелем, який фокусує увагу на прогнозованості податкового законодавства, податкових ризиках, адміністративному тиску. Адже доволі часті зміни у податковому законодавстві дестабілюють роботу підприємств, що може негативно впливати на ЗЕД через труднощі з бюджетуванням чи плануванням. Негативний вплив також мають часті й необґрунтовані фіскальні перевірки діяльності підприємств.

Уникнення подвійного оподаткування можливе через укладення угод зі стратегічними торговельними партнерами про таке уникнення. Це сприятиме зменшенню суми оподаткування доходів від ЗЕД, стимулюючи підприємства до розвитку міжнародної торгівлі.

Цифровізація податкового адміністрування через запровадження електронних сервісів у обліково-податковій сфері спрощує адміністрування зовнішньоекономічних операцій. Це дає змогу зменшити витрати часу та знизити ризики виникнення помилок, підвищує прозорість і швидкість митного оформлення.

Висновки. ЗЕД підприємств України суттєво залежить від обліково-податкових важелів фіскальної політики. В умовах нестабільного податкового середовища та воєнного стану такі важелі можуть як сприяти безперервності діяльності, так і створювати додаткові перепони. Воєнний стан в Україні зумовив низку викликів для функціонування бізнесу, разом із логістичними труднощами, валютним контролем, зменшенням фінансових ресурсів і зростанням податкових ризиків. Такі чинники негативно впливають на фінансову стійкість підприємств і їх конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Наявність певних неузгодженостей між національними та міжнародними нормами податкового законодавства й стандартами обліку перешкоджає ефективній інтеграції українських компаній у глобальні ринки.

Ефективними інструментами для стимулювання ЗЕД можуть стати податкові пільги й використання

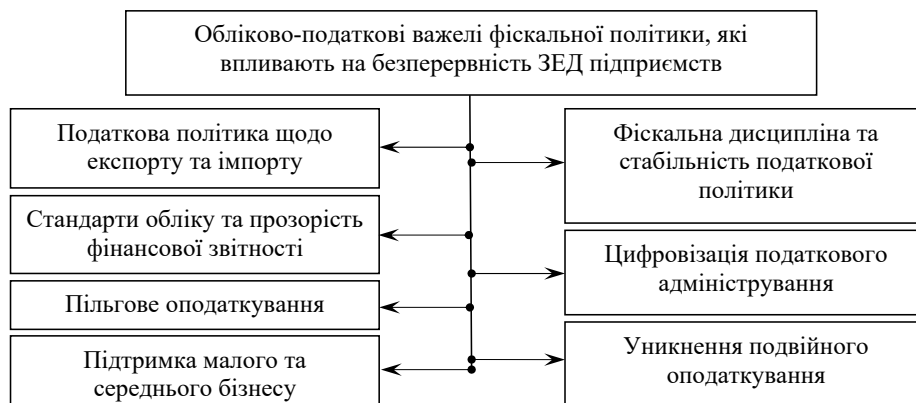

Рис. 1. Види обліково-податкових важелів фіскальної політики, які впливають на безперервність ЗЕД підприємств

Джерело: сформовано автором

правових режимів СЕЗ, особливо у сфері виробництва високотехнологічної продукції та товарів із високою доданою вартістю. Спрощене оподаткування та адміністрування для малого бізнесу є важливим інструментом підтримки експортерів продукції агросектору, IT-компаній та інших секторів економіки, що активно працюють на зовнішніх ринках. Активізація процесів запровадження електронних сервісів у податковій сфері сприятиме прозорості, оперативності й спрощенню процесів адміністрування ЗЕД підприємств.

Отже для безперервності ЗЕД українських підприємств на рівні держави, доцільно максимально спростити й привести у відповідність до міжнародного законодавства обліково-податкові процедури, сприяти стабільності законодавства у сфері обліку й оподаткування ЗЕД, розширити доступ до податкових пільг,

активно впроваджувати цифрові інструменти адміністрування.

Виокремлені обліково-податкові важелі фіскальної політики дають змогу фокусувати увагу на стратегічному бюджетуванні безперервної ЗЕД підприємств України, незалежно від фінансового стану й обраного сценарію застосування принципу безперервності (згідно рекомендацій Ради з МСФЗ). Адже ефективна фіскальна політика повинна забезпечувати баланс між наповненням бюджету та підтримкою конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках.

Перспективами подальших досліджень є пошук напрямів спрощення процедури трансфертного ціноутворення для мінімізації витрат щодо адміністрування податків і підвищення привабливості українського бізнесу для іноземних партнерів.

Список використаних джерел:

1. Якушко І.В. Фіскальна політика: сутність та особливості впливу на розвиток національної економіки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-04>
2. Канєва Т., Стадник О. Фіскальна політика як інструмент регулювання економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-29>
3. Бондарук Т. Фіскальна політика України як чинник сталого розвитку територій в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. № 3 (25). С. 57–67.
4. Шу Ч., Яструбський М. Я. Теоретичні та прикладні засади формування фіскальної політики в умовах розвитку українсько-китайської економічної діяльності. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 3. С. 180–187. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2023-3-25>
5. Жовнір Н.М., Галай В.М. Скоординована фіскальна політика в умовах військових дій. *Efektivna ekonomika*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.41>
6. Khomyn P. Tax policy or stochastic perturbations. *The institute of accounting, control and analysis in the globalization circumstances*. 2023. No. 1-2. P. 7–18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2023.01-02.007>
7. Панасюк В. М. та ін. Експортно-імпорتنі операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. *Journal of strategic economic research*. 2023. № 1. С. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.1.3>
8. Kostruba A. Managing foreign business operations in Ukraine in the context of war. *Business Horizons*. 2024. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2024.01.003>
9. Addison T., Niño-Zarazúa M., Pirttilä J. Fiscal policy, state building and economic development. *Journal of international development*. 2018. Vol. 30. No. 2. P. 161–172. DOI: <https://doi.org/10.1002/jid.3355>
10. Masca S.-G., Chis D.-M. Distributional implications of informal economy in the EU countries: Accounting for the spread of tax evasion benefits and cultural characteristics. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101601>
11. Bussy A. Corporate tax evasion: Evidence from international trade. *European Economic Review*. 2023. Vol. 159. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2023.104571>
12. Awang Ali Q.S., Hanafiah M.H., Mogindol S.H. Systematic literature review of Business Continuity Management (BCM) practices: Integrating organisational resilience and performance in Small and medium enterprises (SMEs) BCM framework. *International journal of disaster risk reduction*. 2023. Vol. 99. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.104135>
13. Лепушинський В. Адаптація економіки України та монетарної політики НБУ до умов повномасштабної війни. *НБУ*. 2024. URL: [https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Economy_&monetary_policy_01-05-2024.pdf?v=7](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Economy_%20monetary_policy_01-05-2024.pdf?v=7)
14. IFRS – Home. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/news/2021/going-concern-jan2021.pdf>
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
16. Інформаційний лист ради аудиторської палати України розгляд аудитором безперервності діяльності під час аудиту фінансової звітності. *Аудиторська палата України*. URL: <https://www.apu.com.ua/2022/05/06/інформаційний-лист-ради-аудиторсько-4/>
17. Міністерство економіки України -> Про Міністерство -> Основні показники по СЕЗ. *Wayback Machine*. URL: <https://web.archive.org/web/20220123223643/https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee7eaf48c9-8888-1933f263a96d&ti%20tle=OsnoVniPokaznikiPoSez>

References:

1. Yakushko, I. V. (2022) Fiskalna polityka: Sutnist ta osoblyvosti vplyvu na rozvytok natsionalnoi ekonomiky [Fiscal policy: the essence and peculiarities of influence on the development of the national economy]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: Ekonomika ta upravlinnia – Problems of modern transformations. Series: Economics and Management*, no. (6), DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-04> (in Ukrainian)
2. Kanieva, T., & Stadnik, O. (2023) Fiskalna polityka yak instrument rehuliuвання ekonomiky [Fiscal policy as a tool for regulating the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. (57). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-29> (in Ukrainian)
3. Bondaruk, T. (2023) Fiskal'na polityka Ukrainy iak chynnyk staloho rozvytku terytorij v umovakh voiennoho stanu [Fiscal policy of Ukraine as the factor of the sustainable development of the territories in conditions of martial law]. *Ekonomi-*

chni horyzonty – Economies' Horizons, no. (3(25)), pp. 57–67. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(25\).2023.286686](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(25).2023.286686) (in Ukrainian)

4. Shu, Ch., & Yastrubskiy, M. Ya. (2023) Teoretychni ta prykladni zasady formuvannya fiskalnoi polityky v umovakh rozvytku ukraïnsko-kytayskoi ekonomichnoi diïalnosti [Theoretical and applied principles of fiscal policy formation in the context of the development of Ukrainian-Chinese economic activity]. *Kyivskyi ekonomichnyi naukovyi zhurnal – Kyiv Economic Scientific Journal*, no. (3), pp. 180–187. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2023-3-25> (in Ukrainian)

5. Zhovnir, N. M., & Halai, V. M. (2024b) Skoordynovana fiskalna polityka v umovakh viiskovykh diï [Coordinated fiscal policy in the conditions of military operations]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, no. (2). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.41> (in Ukrainian)

6. Khomyn, P. (2023) Tax policy or stochastic perturbations. *The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances*, no. (1-2), pp. 7–18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2023.01-02.007>

7. Panasiuk, V. M., Ptashchenko, O. V., Klak, O., & Trubitsyna, O. (2023) Eksportno-importni operatsii: Realii obliku ta opodatkovannia v umovakh voïennoho stanu [Export and import operations: realities of accounting and taxation under martial law]. *Journal of Strategic Economic Research*, no. (1), pp. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.1.3> (in Ukrainian)

8. Kostruba, A. (2024) Managing foreign business operations in Ukraine in the context of war. *Business Horizons*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2024.01.003>

9. Addison, T., Niño-Zarazúa, M., & Pirttilä, J. (2018) Fiscal policy, state building and economic development. *Journal of International Development*, no. 30(2), pp. 161–172. DOI: <https://doi.org/10.1002/jid.3355>

10. Masca, S.-G., & Chis, D.-M. (2023) Distributional implications of informal economy in the EU countries: Accounting for the spread of tax evasion benefits and cultural characteristics. *Socio-Economic Planning Sciences*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101601>

11. Bussy, A. (2023) Corporate tax evasion: Evidence from international trade. *European Economic Review*, no. 159. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2023.104571>

12. Awang Ali, Q. S., Hanafiah, M. H., & Mogindol, S. H. (2023) Systematic literature review of Business Continuity Management (BCM) practices: Integrating organisational resilience and performance in Small and medium enterprises (SMEs) BCM framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, no. 99. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.104135>

13. Lepushyns'kyj, V. (2024) Adaptatsiia ekonomiky Ukrainy ta monetarnoi polityky NBU do umov povnomasshtabnoi vijny [Adapting Ukraine's economy and the NBU's monetary policy to a full-scale war]. *NBU*. Available at: [https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Economy_&_monetary_policy_01-05-2024.pdf?v=7](https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Economy_%20monetary_policy_01-05-2024.pdf?v=7) (in Ukrainian)

14. IFRS – Home. Available at: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/news/2021/going-concern-jan2021.pdf>

15. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 1 (MSBO 1). Podannia finansovoi zvitnosti [International Accounting Standard 1 (IAS 1). Presentation of financial statements]. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy – Official web portal of the Parliament of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (in Ukrainian)

16. Informatsiinyi lyst rady audytorskoi palaty ukrainy rozghliad audytorom bezperervnosti diïalnosti pid chas audytu finansovoi zvitnosti [Information Letter of the Board of the Audit Chamber of Ukraine on the Auditor's Consideration of Going Concern in the Audit of Financial Statements]. (2022, 6 travnia – 2022, 6 May). Audytorska palata Ukrainy – Audit Chamber of Ukraine. Ofitsiinyi sait – Official website. Available at: <https://www.apu.com.ua/2022/05/06/інформаційний-лист-ради-аудиторсько-4/> (in Ukrainian)

17. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy -> Pro Ministerstvo -> Osnovni pokaznyky po SEZ [Ministry of Economy of Ukraine -> About the Ministry -> Key indicators for SEZ]. Wayback Machine. Available at: <https://web.archive.org/web/20220123223643/https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d&ti%20tle=OsnovniPokaznikiPoSez> (in Ukrainian)